

Chovatelský řád ČSV, z.s.

Uznané chovatelské sdružení včely medonosné kraňské (dále jen „UCHS“), kterým je Českým svaz včelařů, z. s. (dále „ČSV“), vydává chovatelský řád (dále jen „CHR“), který se vztahuje na plemeno včela medonosná kraňská (*Apis mellifera carnica*).

1. Cíl chovatelské práce

Na území České republiky se osvědčilo kraňské plemeno včely medonosné. Intenzivní selekční práce je zaměřena k dalšímu zlepšování užitkových i doprovodných vlastností včel tohoto plemene a zvyšování přirozené odolnosti proti nemocem. Základem šlechtitelského programu je liniová plemenitba v jednotlivých chovech, udržování a zkvalitňování nepříbuzných linií při zachování žádoucí biodiverzity. Podrobný popis je uveden ve Šlechtitelském programu UCHS.

2. Organizační struktura

Pro řízení plemenářské práce v chovu včel platí zákon č.154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon) ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 448/2006 Sb., o provedení některých ustanovení plemenářského zákona v platném znění a vyhláška č. 136/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidence a evidence hospodářství a osob stanovených plemenářským zákonem v platném znění. Plemenářskou práci v chovech kraňského plemene včely medonosné v České republice řídí Uznané chovatelské sdružení včely medonosné kraňské, kterým je ČSV, dle rozhodnutí Ministerstva zemědělství České republiky č. j. 12019/01-7010 ze 4. 5. 2001, ve spolupráci s Výzkumným ústavem včelařským, s.r.o. (dále “VÚVČ”).

Republikový výbor ČSV (dále “RV ČSV”) jmenuje plemenářského zootechnika, který je odborně způsobilou osobou podle plemenářského zákona a prováděcí vyhlášky č. 448/2006 Sb. a v souladu se stanovami ČSV dále jmenuje předsedu a členy chovatelské komise (dále “CHK”). CHK je odborná komise svazu, která vyvíjí svou činnost v zájmu udržení kvality chovu včely medonosné kraňské. Za tímto účelem vykonává svou činnost poradenskou, kontrolní a další činnosti podle tohoto řádu. Přípravuje příručku plemenářské práce (dále “PPP”), ve které publikuje podrobná pravidla a závazné pracovní postupy pro šlechtitelské chovy. Originály výtisků PPP jsou uloženy u (1) plemenářského zootechnika, (2) předsedy chovatelské komise a (3) odborného referenta sekretariátu RV ČSV. Pracovní kopii PPP má k dispozici každý člen CHK a vedoucí každého šlechtitelského chovu. PPP je rovněž přístupná na webových stránkách ČSV, z.s.

Seznam chovů a agendu spojenou s chovy vede sekretariát RV ČSV. K zajištění chovatelské činnosti vede ČSV podle stanov fond, který je naplňován příspěvky chovatelů. Výše administrativního příspěvku je stanovena na 3000,- Kč a rok. Členům ČSV je na výši administrativního příspěvku poskytnuta 50% sleva. Náklady spojené s vytvořením a údržbou modulu chovů v Centrálním informačním systému ČSV jsou hrazeny z chovatelského fondu.

Podáním žádosti žadatel ve smyslu Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 O ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a volném pohybu těchto údajů bere na vědomí, že jím poskytnuté osobní údaje budou po dobu 10 let užívány pro vedení evidence vydaných osvědčení, výsledků chovu a výsledků vyšetření včelstev a jejich zveřejňování v elektronické či písemné podobě např. na webových stránkách a v časopise Včelařství.

Chovy včelích matek se člení na:

- užitkové chovy - bez formálního schvalování chovají a rozmnožují vybraný materiál především pro vlastní potřebu
- šlechtitelské chovy UCHS** - podléhají pravidlům šlechtitelského programu, chovatelského řádu a PPP

Šlechtitelské chovy Uznaného chovatelského sdružení včely medonosné kraňské jsou:

- rozmnožovací chovy UCHS
- vyšší šlechtitelské chovy UCHS

2.1. Rozmnožovací chovy USCH

Úkolem rozmnožovacích chovů UCHS je rozchovávat větší počty výkonných matek. Rozmnožovat materiál z vyšších šlechtitelských chovů, vlastní místní materiál s ověřenou plemennou příslušností, případně materiál ze zahraničí dovezený v souladu s právními předpisy ČR, vyhovující morfometrickému, případně molekulárně genetickému standardu plemene *Apis mellifera carnica*.

2.1.1. Žádost o vydání osvědčení

Žadatel o vydání osvědčení o rozmnožovacím chovu UCHS předkládá sekretariátu ČSV v termínu do 31. 1.,

předcházejícím chovatelské sezóně, ve které chce získat osvědčení:

- a) žádost o vydání osvědčení o rozmnožovacím chovu UCHS na formuláři pro danou sezónu, který je k dispozici na webových stránkách ČSV. Pokud žádost podává právnická osoba, je třeba jmenovitě uvést vedoucího chovu, který bude chov zastupovat při jednání s ČSV a bude odpovědný za dodržování zásad CHR v chovu,
- b) chovatelský záměr pro nastávající chovatelskou sezónu (chovatelskou sezónou se rozumí období od 1.4. do 31.3. roku následujícího), ve kterém budou uvedena min. 3 matečná a 6 trubčích včelstev včetně jejich původu a souhrnu výsledků kontroly užitkových vlastností těchto vybraných včelstev,
- c) doklady o plemenné příslušnosti plemenných matek – evidenční lístky matek získaných z Vyšších šlechtitelských chovů UCHS, případně vlastní plemenné matky s morfometrickým rozbořem, nebo morfometrickým rozbořem generace předcházející,
- d) doložení stavu výběrové základny včelstev, předložením 4 morfometrických rozbořů včelstev výběrové základny s vlastními odchovanými matkami, ne starší 3 let,
- e) kopii celého úlového deníku výběrové základny včelstev o minimálním počtu 40 včelstev, se záznamy, které dokládají chovatelskou hodnotu plemenných včelstev a minimálně dvouletou bezprostřední historii vlastního chovu,
- f) kopii celé matriky matek, která doloží minimálně dvouletou bezprostřední historii odchovu vlastní výběrové základny chovu,
- g) souhlas s prováděním kontrolních návštěv v chovu,
- h) souhlas s každoročním zveřejněním výsledků chovu,
- i) kopii dokladu o zaplacení administrativního příspěvku,
- j) nejpozději do 31.3. žadatel doloží k žádosti kopie protokolů o vyšetření včelstev na mor včelího plodu, varroázu a noseμόzu na příslušný rok.

Kompletní žádost se všemi přílohami musí být předložena v listinné podobě poštou nebo přes podatelnu ČSV.

2.1.2. Postup při vydávání osvědčení

- a) Sekretariát RV ČSV překontroluje úplnost žádostí a postoupí materiály CHK.
- b) CHK posoudí žádosti, případně provede kontrolu u chovatele a materiály předá se svým stanoviskem předsednictvu RV ČSV (dále PRV) k rozhodnutí.
- c) PRV vyhodnotí žádosti a rozhodne o zařazení chovu na seznam rozmnožovacích chovů UCHS.
- d) Chovatel, jehož chov byl rozhodnutím PRV zařazen na seznam rozmnožovacích chovů UCHS, obdrží osvědčení pro danou chovatelskou sezónu.
- e) Osvědčení zaniká ukončením doby jeho platnosti, změnou vedoucího chovu ve vlastnictví právnických osob nebo úmrtím chovatele. Dále pak osvědčení zaniká, vyřazením chovatele ze seznamu chovů UCHS pro neplnění podmínek uvedených v odstavci 2.1.3. PRV může rozhodnout o předčasném ukončení platnosti osvědčení i z jiných důvodů. Administrativní příspěvek ani jeho alikvotní část se při zániku chovu nevrací.
- f) Na vydání osvědčení není právní nárok. Proti rozhodnutí ve věci vydání osvědčení není odvolání přípustné.
- g) CHK, nebo jí proškolená osoba, je oprávněna provádět kontroly chovů jednak na základě svého plánu, nebo namátkově.

2.1.3. Podmínky trvání rozmnožovacího chovu UCHS

- a) Vést záznamy o všech preventivních a léčebných opatřeních proti nálezům podle požadavků PPP.
- b) Zajistit a předložit pro daný rok doklady o provedení všech vyšetření požadovaných platnou Metodikou kontroly zdraví zvířat, případně dalšími platnými předpisy a opatřeními SVS, resp. příslušné KVS. Vyšetřují se všechna včelstva zapojená do produkce matek, minimálně 40 včelstev. Výsledky vyšetření musí splňovat požadavky uvedené v PPP.
- c) Minimální počet včelstev výběrové základny chovu je 40 včelstev.
- d) Vést úlový deník o včelstvech ve výběrové základně chovu.
- e) Vést matriku matek.

- f) Zasiílat každoročně na sekretariát ČSV v termínu do 31.12. hlášení o počtu odchovaných matek od jednotlivých plemenných matek.
- g) Zúčastňovat se seminářů chovů uznaného šlechtitelského programu pořádaných ČSV. Neúčast na semináři zakládá povinnost chovatele informovat se do 30 dnů u sekretariátu a doplnit si nutné informace. Pokud to chovatel neučiní, tuto podmínku nespĺňuje.
- h) Všechny odchované matky prodané v rámci ČR je chovatel povinen zaevidovat v systému CIS ČSV ve lhůtě do 14 dnů po expedici matek.

2.2. Vyšší šlechtitelské chovy UCHS

Vyšší šlechtitelské chovy UCHS šlechtí a rozmnožují vlastní materiál, případně materiál jiných šlechtitelských chovů či materiál ze zahraničí dovezený v souladu s právními předpisy ČR, vyhovující morfometrickému, případně molekulárně genetickému standardu plemene *Apis mellifera carnica*.

Za vyšší šlechtitelské chovy UCHS lze přijmout chovy včely kraňské, které dlouhodobě vykazují vysokou úroveň chovatelské práce i kvalitu chovaného materiálu, jeho vyrovnanost a vyhovující doprovodné vlastnosti i znaky vitality a přizpůsobivost rozličným snůškovým, bioklimatickým a provozním podmínkám. Těžiště práce šlechtitelských chovů je v dokonalé plemenářské práci, nikoliv v počtu odchovaných matek. Šlechtitelské chovy přednostně dodávají matky k dalšímu množení do rozmnožovacích chovů UCHS.

2.2.1. Žádost o vydání osvědčení

Žadatel o vydání osvědčení o vyšším šlechtitelském chovu UCHS předkládá sekretariátu ČSV v termínu do 31. 1., předcházejícímu chovatelské sezóně, ve které chce získat osvědčení:

- a) žádost o vydání osvědčení o vyšším šlechtitelském chovu UCHS -, formulář pro danou sezónu je vždy ke stažení na webových stránkách ČSV. Pokud žádost podává právnická osoba, je třeba jmenovitě uvést vedoucího chovu, který bude chov zastupovat při jednání s ČSV a bude odpovědný za dodržování zásad CHR v chovu,
- b) chovatelský záměr pro celé chovatelské období (chovatelským obdobím se rozumí 6 chovatelských sezón), ve kterém bude uveden popis konkrétních plemenných matek, se kterými je počítáno pro nastávající sezónu, (minimálně 3 matky), včetně jejich původu a souhrnu výsledků kontroly užitkových vlastností těchto vybraných včelstev a způsobu zajištění ochrany vlastního plemenného materiálu v rámci chovatelského okrsku,
- c) doklady o plemenné příslušnosti plemenných matek a minimálně 4 protokoly o morfometrických rozborech včelstev vlastní výběrové základny, ne starších 3 let,
- d) souhlas s prováděním kontrolních návštěv v chovu,
- e) souhlas s každoročním zveřejněním výsledků chovu,
- f) doklad o zaplacení administrativního příspěvku,
- g) kopii chovatelské evidence včelstev včetně celých úlových deníků ve výběrové základně chovu o minimálním počtu 40 včelstev, prokazující, že požadovanou evidenci chovatel vede minimálně po dobu 36 měsíců,
- h) kopii celé matriky matek, prokazující její vedení minimálně po dobu 36 měsíců,
- i) nejpozději do 31.3. žadatel předloží kopie protokolů o vyšetření včelstev na mor včelího plodu, varroázu a noseμόzu na příslušný rok.

Kompletní žádost se všemi přílohami musí být předložena v listinné podobě poštou nebo přes podatelnu ČSV.

2.2.2. Postup při vydávání osvědčení

- a) Sekretariát RV ČSV překontroluje úplnost žádosti, požádá o stanovisko VÚVč a předloží materiály CHK.
- b) CHK posoudí žádosti, provede kontrolu na místě a materiály předá se svým stanoviskem PRV k rozhodnutí.
- c) PRV vyhodnotí předložené žádosti a rozhodne o zařazení chovu do seznamu vyšších šlechtitelských chovů UCHS.
- d) Chovatel, jehož chov byl rozhodnutím PRV zařazen na seznam vyšších šlechtitelských chovů obdrží osvědčení s platností na chovatelské období, tedy na 6 chovatelských sezón.
- e) Osvědčení zaniká ukončením doby jeho platnosti, změnou vedoucího chovu ve vlastnictví právnických osob nebo úmrtím chovatele. Dále pak osvědčení zaniká, **vyřazením** chovatele ze seznamu chovů USCH, pro neplnění podmínek uvedených v odstavci 2.2.3. PRV může rozhodnout o předčasném ukončení platnosti osvědčení i z jiných důvodů. Administrativní příspěvek ani jeho alikvotní část se při zániku chovu nevrací.
- f) Na vydání osvědčení není právní nárok. Proti rozhodnutí ve věci vydání osvědčení není odvolání přípustné.
- g) CHK, nebo jí proškolená osoba, je oprávněna provádět kontroly chovů jednak na základě svého plánu, nebo

namátkově.

Přerušeni činnosti chovu nemá vliv na plnění povinností chovatele.

2.2.3. Podmínky trvání vyššího šlechtitelského chovu UCHS

- a) Vést záznamy o všech preventivních a léčebných opatřeních proti nákazám podle požadavků PPP.
- b) Zajistit a předložit pro daný rok doklady o provedení všech vyšetření požadovaných platnou Metodikou kontroly zdraví zvířat, případně dalšími platnými předpisy a opatřeními SVS, resp. příslušné KVS. Vyšetřují se všechna včelstva zapojená do produkce matek, minimálně všechna z výběrové základny chovu. Výsledky vyšetření musí splňovat požadavky uvedené v PPP. Chovatel je povinen zaslat každoročně v termínu do 31.3. kopie protokolů požadovaných vyšetření na sekretariát ČSV. Pokud tak neučiní, či výsledky vyšetření nesplňují požadavky, uvedené v PPP, pozastavuje se platnost jeho osvědčení o vyšším šlechtitelském chovu uznaného šlechtitelského programu na dobu 1 chovatelské sezóny.
- c) Minimální počet včelstev výběrové základny chovu je 40 včelstev. Pokud ze závažných důvodů chovatel nemůže tuto podmínku splnit, může PRV na základě písemné žádosti chovatele a doporučení CHK udělit výjimku.
- d) Vést předepsanou evidenci chovu a sledovat užitkovost včelstev, a to v rozsahu uvedeném v bodě 3 a 5 CHŘ.
- e) Pravidelně kontrolovat plemennou příslušnost plemenných matek a vlastní výběrové základny chovu morfometrickými rozbory (minimálně 4 morfometrické rozbory, ne starší 3 let).
- f) Zúčastňovat se seminářů vyšších šlechtitelských chovů uznaného šlechtitelského programu pořádaných ČSV. Neúčast na semináři zakládá povinnost chovatele informovat se do 30 dnů u sekretariátu a doplnit si nutné informace. Pokud to chovatel neučiní, tuto podmínku nesplňuje.
- g) Zasílat každoročně na sekretariát ČSV v termínu do 31. 12. přehled hodnocení včelstev výběrové základny chovu za uplynulý rok v rozsahu určeném v PPP.
- h) Zasílat každoročně na sekretariát ČSV v termínu do 31. 12. hlášení o počtu odchovaných matek od jednotlivých plemenných matek.
- i) Zaplatit každoročně do 31. 1. udržovací administrativní příspěvek ve výši 3000,-Kč (resp.1500,-Kč).
- j) Nemůže-li chovatel ze závažných důvodů splnit podmínky trvání chovu vztahující se k běžnému roku, musí tuto skutečnost neprodleně oznámit chovatelské komisi. Přerušeni chovu (např. z důvodu nákazové situace) nežadává příčinu k neplnění výše uvedených povinností.
- k) Všechny odchované matky prodané v rámci ČR je chovatel povinen zaevidovat v systému CIS ČSV ve lhůtě do 14 dnů po expedici matek.

3. Testování a posuzování vlastností včel

U včel se hodnotí užitkovost, doprovodné vlastnosti a jejich dědičné předávání ve vztahu k matkám, jakožto nositelkám dědičně založených vlastností. Trubci jsou hodnoceni podle vlastností včelstev jejich matek (v důsledku haploidního vývoje z neoplozených vajíček reprezentují genotyp své matky).

3.1. Kontrola užitkovosti

Užitkovost matek se hodnotí podle užitkovosti celého včelstva. Základem užitkovosti včelstva je medný výnos. Speciálními testy se hodnotí vlastnosti související s odolností proti nemocem. Dále se posuzují doprovodné vlastnosti: mírnost, sezení včel na plástech, rojivost a celkový rozvoj.

3.2. Kontrola dědičnosti

Kontrola dědičnosti je metoda a postup zjišťování, v jaké míře jsou jednotlivé hodnocené vlastnosti dědičně v chovu upevněny. Kontrola dědičnosti se provádí posouzením opakovatelnosti vlastností a výkonů matek v jednotlivých užitkových letech, sledováním vlastností a výkonu matek – sester a sledováním vlastností a výkonů potomstva. Nezbytnou podmínkou pro kontrolu dědičnosti je vedení evidence o původu matek a kontrola užitkovosti a dalších vlastností včelstev.

3.3. Metody plemenitby

Souhrnným vyhodnocením všech posuzovaných vlastností a podle zvolené metody plemenitby a metody selekce se včelstva zatřídí do tří skupin: plemenná, užitková a braková skupina. Podrobnou metodiku hodnocení uvádí PPP.

4. Kontrola chovů

- a) Chovatelská komise nebo jí proškolená osoba (tzv. inspektor chovů) je oprávněna provádět kontroly všech rozmnožovacích chovů UCHS a vyšších šlechtitelských chovů UCHS. Kontroly jsou prováděny na základě plánu (minimálně jednou za 6 let u každého vyššího šlechtitelského chovu UCHS), nebo namátkově. Podrobnosti stanoví PPP.

- b) Inspektoři chovů jsou na návrh CHK jmenování rozhodnutím PRV na dobu tří let. Předpokladem pro jmenování inspektorem chovu je absolvování kurzu a proškolení chovatelskou komisí. Jmenování inspektoři chovů jsou zařazeni na seznam inspektorů chovu. Na návrh CHK lze dobu jmenování inspektora prodloužit nebo předčasně ukončit.
- c) V případě, že chovatel odmítne podrobit svůj chov kontrole, je to důvod k **ukončení** platnosti jeho osvědčení o chovu.
- d) Náklady kontrolní činnosti v chovech hradí ČSV z vytvořeného chovatelského fondu.

5. Plemenářská evidence

Povinnost vedení plemenářské evidence se vztahuje na všechny rozmnožovací i vyšší šlechtitelské chovy UCHS.

Součástí plemenářské evidence je úlový deník, evidenční lístek a matrika matek.

Plemenářská evidence musí odpovídat pravidlům vedení řízené dokumentace.

Chovatel matek je povinen vést přesné záznamy o odběratelích matek a informovat odběratele o nutné součinnosti při kontrolách prováděných oprávněnými osobami.

5.1. Úlový deník

Chovatel je povinen vést úlový deník o všech včelstvech výběrové základny chovu. Deník je veden buď ručně v autorizovaném sešitu, či elektronicky v programu, který neumožňuje vytvářet zápisy zpětně.

5.2. Evidenční lístek

Evidenční lístek je základním průvodním dokladem expedované matky.

Evidenční lístek musí být vystaven pro všechny matky vychované v rozmnožovacích i vyšších šlechtitelských chovech UCHS, vyjma matek usazených a evidovaných ve vlastním chovu. Evidenční lístek obsahuje jednoznačné identifikační údaje matky v rozsahu, který stanoví PPP, zasílá se vždy společně s poskytovanou matkou.

5.3. Matrika matek

Matrika matek obsahuje údaje, které jednoznačně umožňují sledování původu plemenného materiálu v rozsahu, který stanoví PPP. V matrice matek musí být z důvodu dohledatelnosti uvedeno u každé matky číslo chovného úlku, ve kterém byla matka odchována.

5.4. Označování matek

Matky rozmnožovacích chovů uznaného šlechtitelského programu a vyšších šlechtitelských chovů UCHS se označují barevnými číslovanými značkami přilepenými na hrudní část matky. Pětibarevný mezinárodní systém symbolizuje rok vylíhnutí matky (viz tabulka v PPP).

U odchovaných matek je přípustné zastříhnout jedno z předních křídel o 1/3 až 1/2 délky.

6. Přechodná a závěrečná ustanovení

6.1. Přechodné ustanovení

Osvědčení vydaná šlechtitelským chovům přede dnem účinnosti tohoto chovatelského řádu zůstávají v platnosti a tyto chovy nadále postupují podle účinného chovatelského řádu.

6.2. Závěrečná ustanovení

- a) Chovatelský řád byl schválen RV ČSV dne 20.11.2016 a tímto dnem nabývá účinnosti.
- b) Zároveň se ruší Chovatelský řád ČSV ze dne 1. 9. 2013.
- c) Změny chovatelského řádu přijaté Republikovým výborem ČSV dne 23. 3. 2019 nabývají platnosti a účinnosti dnem schválení.

Mgr. Jarmila Machová v.r.
předsedkyně

Ing. Petr Šerák v.r.
tajemník